

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Cirkulärnr: 2005:101
Dariernr: 2005/2547
Handläggare: Mats Söderberg
Avdelning: Avdelningen för lärande och arbetsmarknad
Datum: 2005-11-15
Mottagare: Kommunstyrelsen
Styrelsen för gymnasieskolan och vuxenutbildning
Rubrik: Rätt till heltidsstudier för elever vid gymnasieskolans
individuella program

CIRKULÄR 2005:101

Avdelningen för lärande och
arbetsmarknad
Mats Söderberg

Kommunstyrelsen
Styrelsen för gymnasieskolan
och vuxenutbildning

Rätt till heltidsstudier för elever vid gymnasieskolans individuella program

Från och med 1 juli 2006 träder en lagreglering i kraft som innebär att elever i gymnasieskolans individuella program ges rätt till utbildning på heltid. I sin omfattning skall under veckan och arbetsåret därmed studierna ses som likvärdiga med nationella och specialutformade program. Detta har tidigare översiktligt behandlats i cirkulär 2004:71, (Budgetpropositionen 2004).

Heltidsreglering

Eftersom de elever som inte uppnått behörighet i grundskolan eller som av andra skäl genomgår ett individuellt program utgörs av en heterogen grupp måste dessa utbildningar anpassas till individuella förutsättningar, intressen och behov. Det kan vara studiemotiverade elever med smärre förkunskapsbrister eller ungdomar med stora studiesvårigheter och/eller omfattande kunskapsluckor. Andra elever kan ha sociala, medicinska, eller psykiska svårigheter av olika slag. Några kan ligga på gränsen att tillhöra gymnasiesärskolan.

Elever vid individuella program har hitintills inte haft en nationellt garanterad rätt till verksamhet på heltid. Flertalet kommuner har utifrån egna prioriteringar själva satsat resurser på dessa elever och på så sätt givit eleverna ett kvalificerat stöd. I några fall har dock enligt Skolverkets uppföljning IV-verksamhet erbjudits elever i omfattningen endast ett fåtal timmar per vecka. I och med att lagregleringen träder i kraft får eleverna nu en lagstadgad rätt till utbildning på heltid. Kommunerna erhåller i samband med detta ekonomisk kompensation i enlighet med finansieringsprincipen.

Heltidsregleringen innebär dock ingen anvisning *på vilket sätt* verksamheten skall bedrivas, utan formerna skall - som tidigare - beslutas lokalt. I propositionen nämns också att utbildningen utifrån enskild elevs behov och förutsättningar

Sveriges Kommuner och Landsting

118 82 Stockholm, Besök: Hornsgatan 20
Tfn: växel 08-452 70 00, Fax: 08-452 70 50
info@skl.se, www.skl.se

exempelvis kan innehålla motivationsinsatser, studier på grundskolnivå, hela eller delar av gymnasiekurser, andra utbildningar eller miljöpraktik (dvs. sådan praktik som inte är kopplad till mål i kursplan). Det är de individuella behoven som skall var styrande.

De individuella programmen syftar främst till att eleverna skall bli behöriga att söka till och att fullfölja studier på ett nationellt eller specialutformat program. Strävan skall alltså vara att alla ungdomar fullföljer en gymnasieutbildning.

Inom ramen för programinriktade individuella program (PRIV), kan en elev utifrån sina egna förutsättningar läsa gymnasiekurser eller delar av sådana kurser i kombination med olika stödinsatser för att uppnå behörighet.

Utbildningens förläggning och omfattning

I regeringens proposition betonas vikten av att elever vid individuella program får en utbildning med kontinuitet. Verksamheten bör enligt propositionen vara jämnt fördelad över veckans dagar i en omfattning som motsvarar gymnasieskolans nationella program. Liksom vid studier på nationella program och andra studievägar kan det i vissa fall finnas speciella skäl för en annan omfattning. Det kan exempelvis vara att en elev har svårt att klara heltidsstudier p.g.a. funktionshinder, medicinska skäl eller liknande.

Praktik och utbildning på arbetsplats

De moment i individuella program som bedrivs på en arbetsplats skall *i första hand* utgöras av arbetsplatsförlagt lärande kopplat till målen i en kursplan och därmed kunna generera betyg och gymnasiepoäng.

Miljöpraktik - dvs. sådan praktik som *inte* är kopplad till mål i en kursplan - kan utgöra ett medvetet led i att bidra till ökad motivation samt att förstärka elevens förutsättningar att i ett kommande skede följa en kursplan i sin utbildning i skola och på arbetsplats.

Utbildningens planläggning och dokumentation

För alla elever i gymnasieskolan skall enligt bestämmelse i gymnasieförordningen (1 kap 12 §) upprättas en individuell studieplan. Den individuella studieplanen är ett grundläggande dokument som syftar till att säkerställa uppläggnings av studierna i gymnasieskolan så att dessa sker utifrån en fast planläggning, vilken revideras vid behov. På så sätt tillförsäkras eleven rättssäkerhet. För elever på individuella program blir det särskilt viktigt att studierna skall ha en uppläggning anpassad till den enskilda individens behov, förutsättningar och intressen. Den individuella studieplanen får för dessa ungdomar därför en särskilt stor betydelse. Uppläggning och revidering av dessa planer skall ske i samverkan med eleven och dennes vårdnadshavare.

Uppgifter som skall finnas i den individuella planen är utbildningens syfte och

mål, vilka kurser eleven kommer att genomgå samt eventuellt deltagande i arbetsplatsförlagt lärande eller miljöpraktik

Studieavbrott vid nationella program

Varje år avbryter cirka 5 000 elever sina studier på nationella och specialutformade program. Uppföljningar visar att de elever som gör ett sådant avbrott och övergår till individuellt program i mycket liten utsträckning senare kommer att återvända till ett nationellt program. De försvinner i högre grad ur gymnasieskolan än de elever som kommer till individuella program direkt efter gymnasieskolan. Regeringen anser därför att stödinsatserna på de nationella programmen bör intensifieras så att de elever som möter svårigheter ändå kan fullfölja utbildningen. I ett sådant stöd är det viktigt att utgå från ungdomarnas egna upplevelser av studiesituationen. Om elev trots stödinsatser har påtagliga svårigheter att nå målen är det viktigt att skolans personal tillsammans med eleven finner en lämplig uppläggning av studierna. En elev med påtagliga studiesvårigheter ska kunna läsa i en lugnare studietakt. I andra hand kan det handla om byte av studieväg.

För elever som avbryter sin utbildning har kommunen alltid skyldighet att erbjuda ett individuellt program fram till och med det första kalenderhalvåret eleven fyller 20 år.

Introduktionskurser för ungdomar som invandrat till Sverige kommer liksom tidigare att anordnas inom gymnasieskolans ram.

Finansiering

Den förstärkning som nu sker innebär ett årligt tillskott på 450 miljoner kronor som införs i det generella anslaget för kommunalekonomisk utjämning. Under 2006 utgår halva detta belopp, eftersom bestämmelsen om rätt till heltid träder i kraft under den andra hälften av kalenderhalvåret, dvs från den 1 juli. Från år 2007 och framåt utgår beloppet fullt ut inom ramen för det generella anslaget till kommunerna. *(Förstärkningen kan överslagsmässigt beräknas till 50 kr per kommuninnevånare, vilket för en kommun med 20 000 invånare innebär en förstärkning med 1 miljon kronor per år).*

Beloppet baseras på en uppgörelse år 2004 mellan regeringen och Kommunförbundet där förstärkningen beräknats utifrån de elever som årligen börjar gymnasieskolans individuella program med mer än ett ämne icke godkänt av de behörighetsgivande ämnena, samt de elever som behöver stöd under ett andra och tredje år. Detta sätt att beräkna förstärkningen innebär dock ingen som helst reglering av hur förstärkningen *används* i kommunen.

Det är därför upp till varje kommun att ta ställning till hur en höjd ambition vad gäller IV-elever bäst kan genomföras, t ex genom ökat antal speciallärare eller andra lärare med särskild utbildning inom specialpedagogik eller kontaktpersoner

i arbetslivet. Det kan även exempelvis handla om fritidskonsulenter som arbetar med att stödja elevens sociala situation eller en kombination av olika lämpliga insatser.

Uppföljning

Målgruppen för Individuella program utgörs – som framgått ovan - av elever som är i behov av kvalificerat stöd som utgångspunkt för sin fortsatta utveckling och sitt lärande. Kommunen behöver därför fortlöpande följa upp insatserna utifrån uppställda mål, ambitioner och krav.

Statsmakterna kommer att säkerställa att eleverna får stöd i den omfattning lagstiftningen ger dem rätt till. Däremot är det enligt förbundens mening inte rimligt att statliga organ går in och gör bedömningar av kommunala resursinsatser. Det är elevernas rätt till utbildning som rimligen skall säkerställas.

Gymnasieentreprenadutredningen och individuella program

I januari 2006 kommer utredningen om entreprenader i gymnasieskolan (dir 2004:4) att avge sitt betänkande. Den har i uppgift att utreda entreprenadfrågan i syfte att bl.a. se över möjligheterna till nya samverkansformer mellan skola och arbetsliv. En viktig följd kan bli ökade förutsättningar för kommunen att tillhandahålla individuella program i nya former i samverkan med privata utbildningsanordnare som kan gagna elever med särskilda utbildningsbehov eller behov av utbildning i särskilda lärandemiljöer.

Frågor med anledning av detta cirkulär ställs till Mats Söderberg, e-post mats.soderberg@skl.se.

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för lärande och arbetsmarknad

Britta Rundström

Mats Söderberg